

Innst. 332 S

(2012–2013)

Innstilling til Stortinget fra utenriks- og forsvarskomiteen

Meld. St. 19 (2012–2013)

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om regjeringens internasjonale kulturinnsats

Til Stortinget

1. Sammendrag

1.1 Innledning

Målet med meldingen er å trekke opp hovedprioriteringene for regjeringens internasjonale kulturinnsats fremover, forankret i både kulturpolitiske prioriteringer og i utenrikspolitikken. Meldingen vil belyse hvordan internasjonalisering av norsk kulturliv kan styrkes. Den vurderer tiltak som kan forsterke tilstedeværelsen av norske kunst- og kulturuttrykk i utlandet og medvirke til at norske aktører utnytter mulighetene enda bedre internasjonalt. Meldingen drøfter sammenhengen mellom arbeidet for å styrke norsk kulturliv internasjonalt og arbeidet for norske interesser generelt i utlandet. Endelig presenterer meldingen regjeringens innsats for å styrke kultursektoren i utviklingsland, som ledd i arbeidet med å fremme menneskerettighetene, styrke sivilsamfunnet og bekjempe fattigdom.

Tilgang til kultur og muligheten til å uttrykke seg kreativt er viktige aspekter ved et moderne demokrati. Kunst- og kulturopplevelser gir mening i hverdagen og har en verdi i seg selv. Et fritt kulturliv styrker ytringsfrihet, likeverd og toleranse, utvikling og læring. Det er en kvalitet ved et samfunn at det er god tilgang til et mangfold av kunst- og kulturuttrykk, og at alle har muligheten til å uttrykke seg gjennom slike uttrykk.

Meldingen viser til at formålet med regjeringens tilrettelegging for norsk kulturliv internasjonalt er å sikre at norske kunstnere og kulturarbeidere får inter-

nasjonale muligheter, å bidra til et aktivt og levende norsk kulturliv og at norsk kultur er en del av den globale kultursamtalen, dvs. utviklingen som skjer i møte mellom kunstnere og kulturuttrykk på tvers av landegrensene. Gjensidighet er et viktig prinsipp fordi det i et levende kulturliv alltid vil være tale om både å bidra med noe og å motta nye impulser.

Formålet med det bistandsfinansierte kultursamarbeidet er å styrke kultursektoren i utviklingsland.

Kunstens og kulturens globale nedslagsfelt, betydningen av møteplasser på tvers av geografiske skiller og en kulturfaglig forankring og motivasjon forklarer kulturens betydning både i utenrikspolitisk og utviklingspolitisk sammenheng.

Det påpekes i meldingen at både kulturpolitiske mål og arbeidet for de samlede norske interesser i utlandet ligger til grunn for regjeringens innsats for å styrke norsk kulturs internasjonale muligheter. Meldingens første del skisserer hvordan regjeringen vil legge til rette for at norske aktører utnytter mulighetene enda bedre internasjonalt. Kulturens utviklingspolitiske rolle blir behandlet i meldingens andre del. Målsettingen for det bistandsfaglige kultursamarbeidet er å bidra til å redusere fattigdommen og å styrke menneskerettighetene. Det legges vekt på kulturens betydning for identitet, demokrati, utvikling og mangfold og på den frie kulturens forankring i grunnleggende menneskerettigheter.

Nulltoleranse for økonomiske misligheter skal praktiseres i alt offentlig finansiert kultursamarbeid.

Kulturbegrepet brukes på ulike måter. Meldingen tar ikke utgangspunkt i en sosiokulturell definisjon, men baserer seg på definisjonen i lov 29. juni 2007 nr. 89 om offentlige styresmaktens ansvar for kulturverksemd (kulturlova). Ifølge kulturloven inkluderer kulturvirksomhet følgende: a) å skape, produsere, utøve, formidle og distribuere kunst- og andre kulturuttrykk, b) verne om, fremme innsikt i og videre-

føre kulturarv, c) delta i kulturaktivitet, og d) utvikle kulturfaglig kunnskap og kompetanse. Det profesjonelle kulturlivet kan avgrenses som en samfunnssektor som omfatter personer, bedrifter og institusjoner som har kulturvirksomhet som formål og inntektskilde. Med norsk kulturliv menes all kulturvirksomhet som viser tradisjoner, nyskaping og kulturelt mangfold i dagens Norge. Meldingen behandler kunstuttrykk som musikk, scenekunst, visuell kunst (herunder kunsthåndverk), arkitektur og design, litteratur og film, og nyere uttrykksformer muliggjort gjennom utviklingen av elektronisk kommunikasjon. Kulturinstitusjoner som bibliotek, museer og arkiv blir også behandlet.

Prinsippet om armlengdes avstand mellom politikk og kulturfaglig skjønn står sentralt i kulturpolitikken, inkludert tilretteleggingen av internasjonal kulturvirksomhet. Prinsippet innebærer at politiske myndigheter ikke skal styre utviklingen av kunst og kultur, men at kulturfaglige beslutninger skal fattes av organer som opererer uavhengig av sentralforvaltningen og som har den nødvendige faglige kompetansen. Et viktig poeng er å sikre at statlige myndigheter ikke legger politiske føringer for individuelle kulturaktørens faglige virksomhet og uttrykk. Myndighetene skal derimot legge forholdene til rette gjennom å trekke opp overordnede mål, foreta overordnede prioriteringer, tilrettelegge infrastruktur og fastsette omfanget av økonomisk støtte. Et slikt armlengdes avstand-prinsipp, kombinert med en omfattende tilskuddsforvaltning, legger til rette for et kulturliv med stor frihet til nyskaping og utvikling.

Kulturarv brukes om de delene av materielle og immaterielle kulturuttrykk som et samfunn velger å ta med seg inn i fremtiden. Å identifisere noe som kulturarv innebærer et bevisst og aktivt forhold til historien. Utvelgingen har blant annet innslag av normative vurderinger og er på den måten en konkretisering av verdsett. Å gi noe status som kulturarv innebærer å tilføre det materielle eller immaterielle kulturuttrykket en symbol- og verdimesig dimensjon. Kulturarv omfatter også kulturlandskap.

Kultur kan være næring og bidra til eksport og verdiskaping i utlandet. Begrepet eksport kan forstås på ulike måter. Når en kunstner mottar honorar eller annen godtgjørelse for å vise eller fremføre et verk utenfor Norges grenser, er det eksport i vid forstand. Det er imidlertid mye internasjonal kulturvirksomhet som honoreres eller godtgjøres på annet vis, men som ikke først og fremst foregår i kommersielle rammer, med begrenset inntjeningspotensial og i hovedsak kulturell målsetting. I denne meldingen brukes eksport i en begrenset betydning. Eksport forstås som salg av kulturvarer og -tjenester der kulturbedrifters eller enkeltpersoners utenlandssatsinger i vesentlig

grad har inntjening som hovedmål og inntjeningspotensialet antas å være av et visst nivå.

Internasjonalt brukes ofte begrepet «creative industries», kreative næringer, som gjerne omfatter mer enn kulturbegrepet og kulturnæringene slik de her er definert. I denne meldingen brukes konsekvent begrepet kulturnæringer, og kildehenvisninger som har «creative industries» som opprinnelig begrep er oversatt til «kulturnæringer» i meldingen.

1.2 Styrke norsk kulturlivs internasjonale muligheter

Det vises i meldingen til at formålet med regjeringens arbeid for norsk kulturliv internasjonalt er å sikre at norske kunstnere får internasjonale muligheter, å bidra til et aktivt og levende norsk kulturliv og til at norsk kultur kan inngå i en gjensidig dialog med et internasjonalt kulturliv.

Kulturløftet har ført til en økning i bevilgningene til kultur på nesten 5 mrd. kroner. Regjeringens kulturpolitikk skal gi grobunn for et rikt, mangfoldig og nyskapende kulturliv som når ut til så mange som mulig. En bred, internasjonal kontaktflate er et viktig bidrag til dette.

Regjeringens kulturpolitiske prioriteringer og de økte bevilgningene til internasjonalt kultursamarbeid er begrunnet i både kulturens egenverdi og dens betydning for å oppnå andre samfunns mål. De overordnede kulturpolitiske målene er å fremme kulturelt og estetisk mangfold, stimulere kunstnerisk og kulturfaglig kvalitet og nyskaping, bevare, sikre og formidle kulturarv og legge til rette for at hele befolkningen har tilgang til et rikt kulturtilbud. Kunsten skal være uavhengig. Den skal være dynamisk, utfordrende og ubundet. På dette grunnlaget er det samtidig regjeringens oppfatning at kulturen kan spille en viktig rolle for å oppnå andre samfunns mål. Dette gjelder også i utenrikspolitikken.

Kulturen skaper rom for refleksjon og dialog. Dens betydning for samfunnsutviklingen generelt danner en viktig bakgrunn både for satsinger som i hovedsak er begrunnet med spesifikke utenrikspolitiske satsinger og for samarbeid i kultursektoren med land i sør.

Kulturlivet har alltid vært preget av internasjonale strømninger. Teknologisk utvikling, økt mobilitet og et økende kulturelt mangfold bidrar til at kunstnere og kulturaktører orienterer seg mer og mer internasjonalt. Globalisering har bidratt til at stadig flere kulturuttrykk har internasjonale referanser, er basert på internasjonalt samarbeid eller har et internasjonalt publikum.

I dag forholder kunstnere seg til en global virkelighet og i mindre grad til nasjonale grenser eller nasjonal tilhørighet. Kunstnere arbeider ut fra lokale, nasjonale og globale referanser og erfaringer.

Internasjonal kulturaktivitet bidrar til å gjøre norsk kulturliv mer aktivt og levende. At norske kunstnere og kulturaktører reiser ut og at internasjonale impulser hentes inn, styrker kunstnerisk kvalitet, kunnskap, kompetanse og mangfold i kultursektoren. Internasjonalt samarbeid og utveksling åpner kulturen vår mot andre land og utvider publikumstilfanget i utlandet for norske kunstnere og artister. Dette øker også verdiskapingen i norsk kultureksport.

Kunstnere og andre aktører i kultursektoren henter fagkompetanse og kunstnerisk inspirasjon der den finnes. For mange er internasjonal aktivitet og kontakt helt nødvendig for kunstnerisk utvikling. Internasjonal virksomhet gir inspirasjon og åpner for andre brytninger og annen kritikk som aktørene kanskje ikke møter hjemme. Det er derfor et mål at flere skal få mulighet til å ta del i slik virksomhet.

Mye av det internasjonale arbeidet på kulturområdet blir initiert av kunstnere og andre aktører uten offentlig støtte eller annen tilrettelegging fra myndighetenes side. Andre er avhengige av et offentlig støtteapparat for å kunne delta på den internasjonale scenen. Når det er behov for offentlig tilrettelegging, kan dette begrunnes kulturpolitisk, utenriks- eller utviklingspolitisk, eller næringspolitisk. Forutsetninger for at internasjonalt samarbeid skal lykkes, er i tillegg til kunstnerisk kvalitet, etterspørsel eller interesse i utlandet og at den enkelte aktør ser egenverdi i å jobbe internasjonalt og evner å utnytte mulighetene over tid.

Samspillet mellom internasjonal kulturaktivitet og øvrig aktivitet i kulturlivet gir grunn til å hevde at økt satsing på kulturlivet i Norge skaper større interesse i utlandet, mens økt interesse i utlandet skaper større interesse her hjemme. Virkemidlene som bidrar til å tilrettelegge for internasjonal virksomhet, er tett sammenvevde. En målrettet kulturpolitikk på nasjonalt nivå er en forutsetning for kompetente og solide aktører, enten det er institusjoner eller enkeltkunstnere, som kan operere internasjonalt. Tilrettelegging for at norske kulturaktører skal kunne delta i internasjonal sammenheng baserer seg på viktige prinsipper i den nasjonale kulturpolitikken og inngår i en utenrikspolitisk kontekst.

Norske myndigheter skal ta aktivt del i internasjonale organisasjoner som arbeider på kulturfeltet. Tilskuddsmidler skal være tilgjengelige for grupper, enkeltkunstnere og institusjoner slik at de får muligheten til å utvikle seg faglig og kunstnerisk og åpne muligheten for å lykkes internasjonalt. Utenriktjenesten skal styrke kulturlivets nettverk i utlandet, stimulere interessen for norsk kultur, være lyttepost for muligheter og tendenser og være en støttespiller for norske aktører i utlandet.

Norsk kulturlivs internasjonale interesser er en del av Norges samlede interesser. Arbeidet for disse

er derfor også en integrert del av norsk utenrikspolitikk.

Et kvalitativt godt kultursamarbeid bygger opp under et godt omdømme for Norge og støtter opp om forbindelsene med viktige samarbeidsland.

Utenriksdepartementets satsing for å styrke norsk kulturs og norske kunstners internasjonale muligheter er også styrket betraktelig de siste årene.

Kultursektoren har i dag en langt større plass i utenriktjenestens samlede virksomhet enn tidligere. Den preger også virksomheten ved norske utenriksstasjoner i stadig større grad. Dette er en følge av regjeringens økte budsjettressurser og profesjonalisering av arbeidet. Satsingen avspeiler kulturens plass i moderne diplomati og viser samtidig at kulturlivet nyttiggjør seg utenriksstasjonenes kunnskap om lokale forhold og kontakt med lokale aktører.

Regjeringens internasjonale kulturarbeid i de enkelte land bygger på nært samarbeid mellom departementene, utenriksstasjonene og aktører i kultursektoren. Samarbeidet skal styrke interessen for og etterspørselen etter norsk kultur i utlandet, sikre fleksibilitet til å utnytte muligheter og bygge langsiktige og stabile samarbeidsrelasjoner mellom norske og internasjonale kulturaktører og -arenaer.

Utenriksdepartementets budsjetter til støtte for norsk kulturs muligheter i utlandet forvaltes dels i Utenriksdepartementet, herunder på utenriksstasjonene. Dels delegeres oppgaver til kunstfaglige organisasjoner med spesifikke oppgaver på hvert felt.

Norsk kulturråd er en av de viktigste forvaltere av tilskuddsordninger i norsk kulturliv og fungerer som rådgiver for staten i kulturspørsmål. Kulturrådet har de siste årene fått en styrket rolle som tilrettelegger av internasjonalt kultursamarbeid innenfor sine ansvarsområder. Innenfor de respektive kunstfagene er det et antall kunstfaglige organisasjoner som har ansvaret for spesifikke internasjonale arbeidsoppgaver og støtteordninger.

Riksantikvaren har viktige oppgaver som rådgiver for regjeringens internasjonale arbeid på kulturminnefeltet. Videre er Riksantikvaren, sammen med Direktoratet for naturforvaltning, en viktig aktør i den internasjonale implementeringen av verdens kultur- og naturarv.

Tilrettelegging for internasjonal kulturvirksomhet skjer også gjennom multilateralt samarbeid på regionalt og globalt nivå, i Norden, Europa og globalt. Det foregår også tosidig samarbeid innenfor rammen av multinasjonale avtaler. Eksempler her er samarbeidsprosjekter innenfor nordisk samarbeid og i EØS.

Graden av internasjonal aktivitet, og hvilken form og hvilket formål denne aktiviteten har, varierer fra kulturområde til kulturområde. Også innenfor hvert enkelt område er det variasjon i samarbeidsfor-

mer, siktemål osv. Dette betyr at aktørene møter forskjellige utfordringer, og det må tas høyde for dette i den offentlige tilretteleggingen. For å sikre et best mulig grunnlag for et godt og langsiktig tilretteleggingsarbeid, ser regjeringen behov for å få styrket kunnskapsbasen om internasjonal kulturaktivitet i samarbeid med relevante kulturaktører og forskningsmiljøer.

1.3 Styrke norsk kulturlivs internasjonale muligheter

Regjeringens overordnede mål for utviklingspolitikken er fattigdomsbekjempelse og rettferdig fordeling. Norges kultursamarbeid med land i sør bygger på overbevisningen om at et fritt og uavhengig kulturliv bidrar til fattigdomsbekjempelse og til å redusere ulikhet.

Gjennomføring av menneskerettighetene er både et mål i seg selv og et integrert virkemiddel i arbeidet. Kultursamarbeidet skal styrke de grunnleggende menneskerettighetene generelt og fremme de kulturelle rettighetene spesielt.

Kultur har betydning for individuell og kollektiv utvikling og har verdimessige, økonomiske og samfunnsmessige aspekter. Kultur bidrar til identitetsdannelse for enkeltmennesket, for grupper og for samfunn.

Kultur er en viktig del av sivilsamfunnet, og spiller en rolle i sivilsamfunnets bidrag til utvikling. En sterkere, fri kultursektor er en kraft for samfunnsendring, i stats- og nasjonsdannelse, demokratiutvikling, fred og forsoning. Kultur er næring. Kulturindustriene er dynamiske næringer og spiller en viktig rolle for økonomisk vekst, verdiskaping og sysselsetting. Kultursamarbeidet med land i sør skal styrke kultursektoren i utviklingsland med utgangspunkt i kultur som en selvstendig verdi og kulturens bidrag til fattigdomsreduksjon.

Retten til å kunne utøve egen kultur fritt og uten frykt for diskriminering og forfølgelse er viktig for å utvikle frie og demokratiske samfunn. Ved å anerkjenne og fremme respekten for kulturelt mangfold styrkes også mulighetene for mellomfolkelig dialog og likestilling. Gode rammer for kulturell utfoldelse spiller også en rolle i å forhindre konflikt og beskytte marginaliserte gruppers rettigheter, innenfor og mellom nasjoner. Det kulturelle mangfoldet er menneskehetens felles arv og må anerkjennes og sikres til beste for dagens og morgendagens generasjoner. Kultursatsing i utviklingspolitikken handler derfor også om å fremme globale fellesgoder.

Kulturelle rettigheter er en del av de grunnleggende menneskerettighetene, og kultursamarbeidet inngår i Norges arbeid for å styrke disse globalt. Å styrke de kulturelle rettighetene er et mål i seg selv og et middel til å styrke det sivile samfunn som drivkraft

og endringsagent for utvikling og til mer åpne og demokratiske samfunn.

Kunstnere og kulturaktører i sivilsamfunnet er den overordnede målgruppen i kultursamarbeidet med land i sør. Stater og sivilsamfunnsaktører er målgrupper for arbeid for å styrke rettigheter og kulturpolitikk. Det legges vekt på likestilling. Kvinners rolle og deltakelse er et viktig mål i seg selv fordi det ofte er en særskilt utfordring for kvinner å få realisert sine kulturelle rettigheter. Også minoritetsgrupper og urfolk er viktige målgrupper med tanke på fremme av rettigheter og kulturelt mangfold lokalt og globalt.

Tiltak som støttes skal ha mål om en tydelig utviklingseffekt. Prosjekter som anses å ha en katalytisk effekt for utviklingen av kultursektoren i sør, prioriteres. Til grunn ligger en visjon om at kulturens betingelser i utviklingsland skal endres slik at de frie kunstuttrykkene, de kulturelle rettighetene og det kulturelle mangfold er sikret. Visjonen er at bistand til kultursektoren skal gjøres overflødig.

Norge var blant de første giverlandene som inkluderte støtte til kultur i utviklingssamarbeidet. Norsk bistand har gjennom flere tiår bidratt til styrking av kultursektoren i utviklingsland. Satsingen på kultursamarbeid med land i sør gjenspeiler den vekt en fra norsk side legger på kultur som verdi og innsatsområde i samfunnsutviklingen.

Støtte til kultursektoren i utviklingsland inkluderer produksjon, infrastrukturprofesjonalisering, tilrettelegging av møteplasser, dvs. hele spekteret som muliggjør fri kulturell utfoldelse. Vern og bærekraftig forvaltning av kulturarv, materiell så vel som immateriell, inngår her. Bredden av tiltak som støttes forutsetter et bredt og variert sett av samarbeidspartnere. Uavhengig av hvem Norge samarbeider med, skal kultursamarbeidet være profesjonelt, langsiktig og lokalt forankret og ha tydelige utviklingsresultater og ringvirkninger. Samarbeidspartnerne skal reflektere mangfoldet i kultursektoren. Målsettingen med tiltakene avgjør hvilke kanaler som brukes.

Støtten kan gis direkte til lokale partnere, den kan gå gjennom regionale- eller globale nettverk/organisasjoner, gjennom nord-sør eller sør-sør-samarbeid, eller den kan gå gjennom norske kulturaktører i deres engasjement i utviklingsland.

Samarbeidspartnere kan også være enkeltkunstnere når slik støtte forventes å ha en bredere effekt med hensyn til institusjoner, prosesser eller andre viktige målgrupper, kulturmiljøer, kulturinstitusjoner og nettverk hovedsakelig i det sivile samfunn som arbeider for å fremme kunstens og kulturens rammebetingelser i utviklingsland.

Offentlig finansiert bistand er kun ett av mange verktøy for å fremme utvikling. Samarbeid og strategiske partnerskap er viktige for å sikre at bistanden har en katalytisk effekt.

Ved direkte støtte skal samarbeidspartnere være i nøkkelposisjoner i det aktuelle land, de skal være troverdige representanter for kulturlivet og kulturaktører. Landspesifikke analyser er derfor nødvendig for å identifisere hvilke aktører som har størst potensial til å påvirke og å skape endring.

Formålet med en direkte støtte er å bygge kapasitet i sør slik at målgruppene i kulturektoren kan bli bedre i stand til å ta ansvar for utvikling av eget sivil samfunn. For å kunne bidra til et friere, mer mangfoldig og profesjonelt kulturliv i utviklingsland, kreves først og fremst grundig kjennskap til forholdene i sektoren der en setter inn tiltak. Kjennskap til kunst og kultur og lokale forhold og betingelser for dette er en forutsetning for slikt samarbeid. I tillegg er kunnskap om det sivile samfunn og menneskerettighetene en forutsetning for å nå de målene som settes for kulturstøtten. Strategiske partnerskap er derfor nøkkelen til vellykkete utgangspunkt for tiltak alle på nivåer i samarbeidet. For å lykkes med dette kreves et tett samarbeid med kulturmiljøene i utviklingsland og med normgivende organisasjoner som har påvirkningskraft til statsparter.

De norske utenriksstasjonene har en sentral rolle i samfunnsanalyser og vurdering av lokale samarbeidspartner.

Utviklingsprosjekter i kulturektoren skal ta utgangspunkt i lokale behov og etterspørsel. Gode resultater fordrer gode analyser og realitetsvurderinger før samarbeid kan settes ut i livet. Oppstartsstudier, solid planlegging og vurdering av risiko er viktig for gode resultater.

Oppfølging og kontroll som rapportering og revisjon skal skje i tråd med gjeldende håndbøker, ordningsregelverk og maler for tilskuddsforvaltning med de presiseringer som gjelder for kultursamarbeid med utviklingsland. Med utgangspunkt i ordningsregelverket skal oppfølging og kontroll tilpasses den enkelte avtale og vurderes med hensyn til relevans og risiko tilknyttet tiltaket. I omfattende kulturprosjekter der vurdering av bærekraft og risikofaktorer er svært viktig, innhentes det faglig rådgivning. Den bistandsfaglige rådgivningen har Norad ansvaret for. Ordningsregelverk, veiledere og standardiserte krav til søknader og rapportering er utarbeidet for kultursamarbeidet. Det er utarbeidet egne suksesskriterier for kulturarvprosjekter.

1.4 Økonomiske og administrative konsekvenser

Regjeringen vil komme tilbake til gjennomføring av tiltak og politikk i forbindelse med de årlige budsjettframleggene.

Tiltakene mv. som drøftes i meldingen kan gjennomføres innenfor berørte departementers gjeldende budsjettammer.

For en nærmere gjennomgang av de ulike satsingsområdene og tiltakene vises til meldingen.

2. Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Laila Gustavsen, Eva Kristin Hansen, Svein Roald Hansen, Sverre Myrli, Tore Nordtun og Helga Pedersen, fra Fremskrittspartiet, Siv Jensen, Allan Johansen, Peter N. Myhre, Tom Staahle og Karin S. Woldseth, fra Høyre, Ivar Kristiansen, Janne Fardal Kristoffersen og lederen Ine M. Eriksen Søreide, fra Sosialistisk Venstreparti, Snorre Serigstad Valen, fra Senterpartiet, Lars Peder Brekk, og fra Kristelig Folkeparti, Kjell Arvid Svendsen, viser til at Norge satser betydelige midler på å synliggjøre Norge og norsk kultur, og skape kontakt mellom andre lands samfunns-, nærings- og kulturliv. Å sikre Norge et godt omdømme i utlandet er et viktig mål for virksomheten. Utenriksstasjonene spiller en sentral rolle i dette arbeidet.

Komiteen vil understreke at det er viktig at norske kulturelle verdier gjenspeiles i Norges internasjonale kulturarbeid. Presentasjon av norsk kultur og støtte til norske kunstners internasjonale virksomhet er viktig for å fremme kunstens egenverdi, men også for fremme av viktige verdier.

Komiteen ser at arbeidet med å fremme norsk kultur i utlandet stadig blir bedre og mer velfungerende. Det er tydelig at dette arbeidet i de senere år har fått stadig høyere status og vektlegging i det utenrikspolitiske arbeidet. Komiteen er fornøyd med den innsats Utenriksdepartementet og andre samarbeidende departement, slik som Kulturdepartementet og Næringsdepartementet, gjør.

Kulturlivets internasjonale kontakt, og publikums kontakt med et internasjonalt kulturliv, er viktig. I et så internasjonalt samfunn som dagens er det nødvendig for kulturen å få utfolde seg internasjonalt, få delta på den internasjonalt kulturen, og hente og bidra med impulser til publikum overalt.

Komiteen ser samtidig at det bidrag offentlige norske myndigheter står for, er kun en del av det totale bidrag til den internasjonale kontakt vår kultursektor tar del i. Det er tross alt slik at mye av kulturutvekslingen foregår uten offentlig støtte, tilrettelegging, eller endog kjennskap. Kulturutveksling over landegrensene foregår i hovedsak direkte mellom kulturutøvere selv, mellom kulturutøvere og deres publikum i inn- og utland, og faktisk også i meget stor grad mellom mange aktører som tradisjonelt ikke blir omtalt. Samtidig må det anerkjennes at den støtte

som ytes er av stor viktighet for dem som mottar den. Offentlig internasjonal kulturinnsats hjelper i stor grad aktører som vanskelig klarer å nå ut på egen hånd, gjerne fordi de er for små, men mest fordi det er vanskelig i seg selv å kjenne mottakerland tilstrekkelig.

Komiteen mener at fremme av norske næringsinteresser i utlandet er en av utenriksstjenestens viktigste oppgaver, og er tilfreds med at utenriksstasjonene retter oppmerksomheten mot dette arbeidet. Utenriksstjenesten bør være en strategisk dialogpartner for norsk kulturnæringsliv gjennom etablering av møteplasser, arrangementer og som døråpner.

For komiteen er det viktig å understreke at kulturnæringene er nettopp næringer, og at aktørene derfor har næringsinteresser også i sin utenlandssatsing. De fleste kulturaktørene er sjelden eller aldri innenfor utenriksstjenestens satsinger, og velger ofte å satse på egen hånd. Utfordringen for utenriksstjenesten er best mulig å kunne bidra til at flest mulig av kulturaktørene får realisert et størst mulig potensial i sin utenlandssatsing.

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, viser til at det her også er viktig å innse at innholdet i satsingen vil det alltid være kulturaktørene som selv kjenner best, mens det ofte er i den forretningsmessige, arrangementsmessige og organisatoriske nettverksbyggingen de trenger hjelp.

Komiteen viser til at Utenriksdepartementets arbeid for internasjonalt kultursamarbeid er styrket de senere årene. Lokal kunnskap ved de enkelte utenriksstasjoner bidrar til å sikre kultursamarbeidet sterkere gjennomslag. Komiteen mener det er viktig at verdier som demokrati, menneskerettigheter og likestilling gjenspeiles i Norges internasjonale kultursatsing.

Komiteen mener det er meget viktig at enhver offentlig støttet satsing på kultursektoren i utviklingsland gjennomføres på en forsvarlig og målrettet måte. Forsvarlig etter alle kriterier for sporbarhet, nulltoleranse for korrupsjon og forskjellsbehandling.

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, vil også peke på at nivået på støtten må være ansvarlig slik at ingen formål får utilbørlig mye støtte.

Komiteen mener det også er et selvstendig poeng at støtten aktivt og direkte bygger opp under de mål og verdier som ligger til grunn for satsingen, og blir noe mer enn et bidrag til å videreføre og

understøtte lokal eller nasjonal kultur. Komiteen merker seg at utenriksstjenesten langt på vei er bevisste på og opptatt nettopp av dette.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, vil understreke betydningen av at norske kunstnere og kulturarbeidere sikres muligheter for internasjonal deltakelse og støtter satsingen på kulturutveksling på tvers av landegrensene.

Dette flertallet mener det er viktig at norske myndigheter tar aktivt del i internasjonale organisasjoner som arbeider på kulturfeltet og at det gis støtte til norsk kulturinnsats i utlandet.

Dette flertallet viser videre til at midlene til dette formålet dels forvaltes av Utenriksdepartementet og dels delegeres til kunstfaglige organisasjoner med spesifikke oppgaver.

Dette flertallet viser spesielt til reisestøtteordningen og har merket seg at arbeidet med å videreutvikle ordningen i samarbeid med kulturlivets organisasjoner videreføres. Utvidet satsing på flerårige støtteprogrammer for enkeltkunstnere og enkeltensembler er en viktig del av denne satsingen.

Dette flertallet peker på at Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd spiller en viktig rolle i det nordiske kultursamarbeidet og er tilfreds med at regjeringen vil bidra til å styrke samarbeidet på dette området.

Dette flertallet vil understreke betydningen av å bidra til spredning av norsk fag- og skjønnlitteratur i utlandet og har merket seg at ett av en rekke tiltak vil være å gi markedsstøtte til utenlandske forlag som vil utgi norsk litteratur og fremme utvalgte forfattere.

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, vil vise til at Utenriksdepartementet i 2012 valgte å ta idretten ut av Strategi for Norges kultur- og idrettssamarbeid med land i sør, den nye kulturmeldingens forløper. Paradokset er at Kulturdepartementet samme år lanserte Meld. St. 26 Den norske idrettsmodellen, som sier at regjeringens politikk er å støtte idrettens utviklingssamarbeid, med referanse til Strategi for Norges kultur- og idrettssamarbeid med land i sør. Nå som idretten ikke er en del av regjeringens melding om internasjonal kulturinnsats, finnes det ingen strategi som ivaretar idrettens utviklingssamarbeid, verken innenfor Kulturdepartementet eller innenfor Utenriksdepartementet.

Flertallet mener dette illustrerer behovet for en mer helhetlig og samstemt tilnærming til idrettens utviklingssamarbeid både på politisk og administrativt nivå. Det er problematisk at idrett ikke er del av

regjeringens nye melding om internasjonal kulturinnsats.

Flertallet mener videre at det er ikke nødvendig for idretten å være en del av et utvidet kulturbegrep, men det er helt nødvendig at idrettens utviklingssamarbeid som tematisk område blir behandlet ett eller annet sted i regjeringens politikk, med tilhørende strategier. Uten forankring i meldinger, NOU-er eller lignende er dette flertallet redd for at statens arbeid med idrett i utviklingsperspektiv til å bli nedprioritert.

Et annet flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, viser til at kultur har betydning for individuell og kollektiv utvikling og har verdimeisige, økonomiske og samfunnsmessige aspekter. Kultur bidrar til identitetsdannelse for enkeltmennesker, for grupper og for samfunn. Derfor er Norges innsats for kultur i utviklingspolitikken et viktig bidrag til nasjons- og fredsbygging.

Dette flertallet vil peke på at kultursamarbeid i utviklingspolitikken ofte kan være en form for bistand som gir stor avkastning med relativt små midler. Retten til å utøve egen kultur uten frykt for diskriminering og forfølgelse er viktig for å utvikle frie og demokratiske samfunn.

Dette flertallet viser til at man i alt kultursamarbeid i utviklingspolitikken må ha fokus på at det er myndigheter som har ansvaret for gjennomføring av kulturelle rettigheter.

Dette flertallet vil særlig fremheve muligheten for å styrke kvinners stilling og rettigheter gjennom kultur og ved å utvikle kultursektoren. Det er derfor av stor betydning at innsats for kvinner og kvinners rettigheter og likestilling tydeliggjøres i all norsk utviklingspolitikk.

Dette flertallet vil understreke betydningen av at utviklingsprosjekter i kultursektoren skal ta utgangspunkt i lokale behov og etterspørsel. Dette for-

utsetter gode analyser og realitetsvurderinger før samarbeid kan settes ut i livet. Det er viktig at bistand til kulturfeltet underlegges de samme kontrollrutiner som annen bistand.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre vil vise til at Fremskrittspartiets og Høyres målsettinger for utviklingspolitikken er å bidra til økt demokratisering, realisering av menneskerettighetene og bidra til å få mennesker varig ut av fattigdom. Disse medlemmer vil prioritere virkemidler for å oppnå disse sentrale målene.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener at satsingen på å styrke kultursektoren i utviklingsland er altfor omfattende. Satsingen er, etter disse medlemmers syn, preget av for lite fokus på de mål og verdier som ligger til grunn for satsingen.

3. Ukast til innstilling forelagt familie- og kulturkomiteen

Utkastet til innstillingen har vært forelagt familie- og kulturkomiteen som ikke hadde merknader, men viste til de respektive partiers merknader i utenriks- og forsvarskomiteen.

4. Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til meldingen og rå Stortinget til å gjøre slikt

v e d t a k :

Meld. St. 19 (2012–2013) – om regjeringens internasjonale kulturinnsats – vedlegges protokollen.

Oslo, i utenriks- og forsvarskomiteen, den 22. mai 2013

Ine M. Eriksen Søreide

leder

Karin S. Woldseth

ordfører

